

פניני הפרשה

ויקרא

עלון מס' 1182

1182

שנה כ"ד התשפ"ג

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

הקרבה

ונפש כי תקריב קרבן מנחה לה' – כתב רש"י: לא נאמר "נפש" בכל קרבנות נדבה אלא במנחה. מי דרכו להתנדב מנחה? העני. אמר הקב"ה מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו. ע"כ. ויש להבין במה קרבן עני גדול יותר מאשר קרבן עשיר, הרי עשיר מביא קרבן מהודר, וכל מי שרואה נתינתו של העשיר מתפעל מגודל ההקרבה וממעלת הנותן, ובכ"ז קרבן נדבה של עני חשוב יותר, ונחשב כהקרבה הגדולה ביותר. מהו פשר הדבר? ובכן, ההבדל הוא עצום. העשיר אינו צריך לקמץ מכספו בכדי להביא קרבן נדבה, כי יש לו די והותר. ממילא, נתינתו היא לשם מצוה ומקבל שכר על כך, אך היא לא נקראת "הקרבה", ואילו עני שמצבו דחוק ובכל זאת מביא קרבן נדבה מהמעט שיש לו, בודאי עושה זאת מכל הלב, ומצוה זו מכילה את מסירות נפשו ומעניקה למצוה ערך מיוחד, ולא רק שהמצוה מתקבלת לרצון, אלא העני נחשב כאילו "הקריב את נפשו" – העני הופך בעצמו להיות חלק מהקרבן, ועשייתו עולה יחד עמו לריח ניחוח.

*

מעשה באגריפס המלך, שרצה להקריב אלף עולות ביום אחד, והודיע לכהן הגדול, שבאותו יום לא יקבל שום קרבן מאף אדם. באותו יום בא עני ובידו שני עופות, וביקש מהכהן שיקריבם לו. אמר לו הכהן הגדול: דע לך, שהמלך ציווה עלי, שלא לקבל שום קרבן היום, ולהקריב רק קרבנותיו בלבד. אמר לו העני: אדוני הכהן! דע שאתה גורם לי רעה גדולה, שכן כל יום ויום אני צד ארבעה עופות, שניים אני מקריב, ושניים אני אוכל, ועכשיו שאין אתה רוצה להקריב לי, אתה מקפח פרנסתי. כששמע הכהן כך, לקח ממנו העופות והקריבם. באותו ערב, ראה אגריפס המלך בחלומו, שהביאו משקל גדול, רשמו אלף פרים בכף אחת, ובכף השניה, שמו שני עופות, וראה זה פלא, הכף השניה הכריעה את הכף הראשונה. ואמרו לו בחלומו: "קרבן העני הקדים את קורבנותיך". בבוקר שלח המלך וקרא לכהן הגדול ואמר לו: וכי לא אמרתי שלא תקריב שום קרבן, ולמה עברת על ציוויי? ענה הכהן: אמת, כך ציוויתני, אבל בא עני אחד, והביא שני עופות, ואמר לי: בכל יום אני צד ארבעה עופות, שניים אני מקריב, ובשניים אני מתפרנס, ואם לא תקריב לי, אתה מקפח את פרנסתי. חשבתי שהמלך לא יקפיד על זה, וריחמתי עליו והקרבתיים. אמר לו המלך: יפה עשית שהקרבתי אותם, וסיפר לו את חלומו.

מָכַל מְלֻמְדֵי הַשְּׂפֵלִיתִי	עֵצָה טוֹבָה
<p>מִה לְזַמְדִּים מְ – הַתְּעַמְלֹת</p> <p>אָדָם שָׁרְגִיל לְהַתְּעַמֵּל, אֲפֵלוּ נוֹהֵג בָּךְ בְּמִה שְׁנַיִם, אִם לֹא יִתְמַיֵּד בְּתַרְגִּילֵי בִשָּׁר גּוֹפּוֹ, שְׁרִירָיו יִתְנַנְּנוּ וְכָל עֲמָלוֹ יִלָּךְ לְרִיק.</p> <p>כָּךְ גַּם בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה, תִּיב אָדָם לְהַתְּמִיד בְּלַמּוּדוֹ. וְאִם יִפְסִיק, יֵאָבֵד אִט אִט כָּל מִה שְׁלָמָה, וְנִשְׁבַּח כָּל הַשָּׂבָע. (הַרְבַּ מְאִיר גְּבֵאֵי שְׁלִיט"א)</p>	<p>אין דרך טובה יותר לרתק את הילדים בליל הסדר מאשר הצגה מוחשית. ההצגה יכולה להיעשות על ידי הילדים, על ידי אורחים, או מישהו אחר מבני המשפחה. היא יכולה להיות מתוכננת מראש או מאולתרת במקום. אפשר לקחת איזה קטע מסיפור יציאת מצרים, כגון שמושה בא אל פרעה ודורש "שלח את עמי!". אחד מה'שחקנים' הוא פרעה (ניכר לפי המגבת הכרוכה סביב ראשו), השני הוא משה (האוחז 'מטה' בידו), ומתחילים לדבר כשאף אחד לא יודע מה יהיה במשפט הבא... אפשר גם לתת לילדים להמחיש את עשר המכות (הם יכולים לתאר מצרי שחרד ממכת דם או שיחה בין אריה ודוב במכת ערוב...). (הרב הדר מרגולין הי"ו).</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוניד סערון זצ"ל

"כמו שהגוף כולו מרגיש בצער אבר אחד קטן... ככה אנחנו מרגישים ומצטערים בכאבו של כל נפש ונפש של כל איש יהודי יהיה מה שיהיה". ("מגיד חדשות" ח"י דרוש כ"א)

כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תיעשה המזן כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' (ב. יא)
 כתב הרב בעל הטורים וז"ל: לפי שיצר הרע דומה לשאור. ומטעם זה גם כן הזהיר על הדבש, שיצר הרע מתוק לאדם כדבש. עכ"ל. ונ"ל לרמוז לדבריו ז"ל שהנה סופי תיבות "כי כל שאור וכל דבש" עולים (עם האותיות) כמנין יצר הרע. (מכת"י הגאון רבי משה לוי זצ"ל).

חוקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל חלב וגו' לא תאכלו (ג. יז)

יש לפרש בדרך רמז ע"פ מה דאיתא בחולין (מ"ט ע"ב) "ואת כל החלב אשר על הקרב" ר"י אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף. רבי עקיבא אומר מה חלב המכסה את הקרב תותב [היינו מלשון גר ו"תושב" שאינו מחובר ונסרך בכשר כמו השומן שעל הבשר והוא נתלש בקלות מעל גבי הבשר (פי' הראב"ד בתו"כ פר' י"ד)] קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף [שאסור]. ע"כ. נמצא שר"ע מוסיף תנאי נוסף על ר"י בחלב האסור והוא שיהא תותב, וידוע שהלכה כר"ע מחבירו. ובה יש לפרש הפסוק "בכל מושבותיכם כל חלב" היינו כל חלב שהוא "מושבותיכם" כלומר שהוא תותב ויושב על גבי הבשר ולא מחובר לו – "לא תאכלו". (הרה"ג ר' רחביה חרוק שליט"א).

והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח ושמו אצל המזבח (ו. ג)

הנה כתב הרמב"ן בריש פרשת ויקרא (א' ט') בטעם הקרבנות "כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה, כי חטא לאלוקיו בגופו ובנפשו, וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו, לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה, וכפר הקרבן הזה, שיהא דמו תחת דמו נפש תחת נפש וראשי איברי הקרבן כנגד ראשי איבריו" וכו'. ואפשר לומר שנרמז הדבר כאן במצות תרומת הדשן, שאחרי הכליון שנעשה דשן, יש תיקון "והרים את הדשן וגו' ושמו אצל המזבח", והי הוא כמבואר. (מכת"י הגאון רבי יצחק חן זצ"ל).

נקודת חן / עובדיה חן

מצה והחמצה

בפנינו אויב מסוכן הרבה יותר. במסכת ברכות (י"ז ע"א) מופיעה התפלה הבאה: "רבוץ העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב? שאור שבעיסה". ופירש רש"י: "שאור שבעיסה – יצר הרע שבלבנו המחמיצנו". היצר הרע שאנו מנהלים כנגדו מאבק בלתי פוסק, לא תמיד מנסה לשכנענו לעשות דברים רעים, לפעמים הוא מנסה לשכנענו להתעכב ולהחמיץ את הדברים הטובים.

"חמץ" מלשון "החמצה", ובכך שציוותה התורה להכין מצה מקמח שעלול להחמיץ, ביקשה התורה ללמדנו את המסר שאסור להחמיץ הזדמנויות. וכלשון המכילתא שהובאה ברש"י על הפסוק "ושמרתם את המצות" (שמות יב, יז): "רבי יאשיה אומר אל תהי קורא "את המצות" אלא "את המצוות". כדרך שאין מחמיצין את המצות, כך אין מחמיצין את המצוות. אלא אם באה לידך עשה אותה מיד!".

כשם שבהכנת המצות, אין צורך בשום פעולה מיוחדת על מנת לפסול אותן - די לנו להניח את הבצק ללא עיסוק והוא מחמיץ מאליו, כך גם במצוות - אם האדם אינו מזדרז בקיומן עלולים לצוץ כל מיני עיכובים שימנעו את קיומן.

עיתונאי אחד שואל את שר האוצר: "מתי ישתפר המצב הכלכלי בארץ?"

"בעוד שנה", מבטיח השר.

"אבל גם לפני שנה הבטחת 'בעוד שנה' מקשה העיתונאי.

"נכון" מאשר השר, "אצלי מלה זו מלה..."

*

הגאון רבי שמשון חיים נחמני זצ"ל בספרו "זרע שמשון" שואל שאלה מתבקשת: אם כל כך חשוב להישמר מחמץ, מדוע לא ציוותה התורה לאפות את המצה מחומר שאינו מחמיץ כלל, כמו קמח תפוחי אדמה למשל?

ומיישב כי בדרך כלל היצר הרע נדמה בעינינו כמפלצת נוראה עם קרניים המסית לדבר עבירה, אך ההשוואה של יצר הרע לחמץ אינה תואמת את הדימוי הזה, שהרי חמץ הוא דבר מועיל טעים מזין ובריא.

אמנם בעומק הדבר, דימוי היצר הרע לחמץ מציג

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

גיוס הכריות הגדול

לו עמך", הרי אם יתן האדון את כריתו היחידה לעבדו וישן בלי כרית, לעבד אמנם יהיה טוב אך לאדון לא יהיה טוב?

"ביאורים שונים יש בענין זה, אך אתם, אחים יקרים", התלהבות נשמעה בקולו של הרב, "הרשו לי להביע בפניכם סברא משלי. לעניות דעתי" הציג הרב ביאור שנבע מנהמת לבו הרחום, "אין כל סתירה בין המושג 'וחי אחיך עמך' - שחיך קודמין, לבין החיוב החל על האדון למסור את כרו היחיד לעבד העברי. במקרה הזה דואגת התורה דוקא לאדון, שכן ירדה תורה לסוף דעתו של האדון, שאם ישכב על הכר בעוד עבדו ישן על הרצפה, לא תערב לו שנתו, מצפוננו ייסרו, והתנומה תהיה ממנו והלאה!

"ובכן", רעם קולו של הרב מפוניבז'. "מהי העצה הנכונה שנותנים חכמי ישראל דוקא מתוך דאגה לשנת האדון ומנוחתו? - אמרה התורה לאדון: דוקא משום ש'חיך קודמים', כדי שאתה תוכל להרדם ולישון במנוחה, תן לעבדך את הכר, וכך תזכו שניכם בשווה לשינה מתוקה: העבד יישן בשלוח כשהכר למראשותיו, והאדון אף הוא יישן שנת ישרים בלא שינקפו מצפוננו, אחר שמסר מרצונו את כרו לאחיו הנצרך. וזהו 'כי טוב לו עמך'". סיים הרב את ביאורו, ובכית הכנסת הושלך הס. איש מבין הנוכחים לא הבין למה ירמזון מלותיו של הרב.

ואז הדהד קולו בעוצמה: "אחים יקרים, עתה, משהבנתם את עומק ההלכה, אספר לכם דברים כהווייתם: מחר עתידה להגיע לבני ברק עירנו קבוצת ילדים מפליטי השואה, אודים מוצלים מאש. הכנו להם בית ומיטה, אך לצערי הרב לא הצלחתי להשיג עבורם כרים ומצעים. והתורה אומרת 'וחי אחיך עמך' - חיך קודמין, ואני שואל אתכם - הכיצד נוכל לעלות על מיטותינו לישון ביודענו שבאותה שעה שוכב לו ילד מסכן, אומלל, בודד ויחיד בעולמו, שאין לו כר למנוחת גופו הדרווי? שאין לו שמיכה שתחמם את עצמותיו הרכות?! אין לי ספק שלא תצליחו להירדם! על כן אני מייעץ לכם את עצת התורה: הביאו נא הכרים היחידים שברשותכם, המתיקו לאותם אומללים את שנתם וכך תערב גם שנתכם...".

אך יצאה השבת ואנשי בני ברק החלו נוהרים אל הצריף שיועד למטרה. בידי האנשים היו כרים וכסתות, ובתוך שעות מעטות נאספו "יש מאין" כרים וכסתות למכביר, למעלה מן המספר הנחוץ...

בחדשי האביב של שנת תש"ג, קבוצת ילדים מראשוני פליטי השואה הנוראה באירופה, עמדה להגיע לארץ ישראל. בודדים ועוזבים היו הילדים. הוריהם וכל קרוביהם נלקחו למקום שממנו לא שבו. בארץ ישראל המתין להם אבי היתומים הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל הרב מפוניבז'. כאב רחמן ומסור דאג לכל צרכיהם ובמאמצים רבים אף הצליח להשיג בנין שבו ישתכנו, וקרא שמו "בתי אבות".

מבעוד מועד, רכש הרב כהנמן עבור הילדים ארונות שולחנות ומטות, אך כרים וכסתות לא עלה בידו להשיג. בשל מצב החירום ששרר אז בארץ ישראל, לא היה ניתן לרכוש באף חנות בשום מחיר שבעולם כרים וכלי מטה.

הדבר כאב מאוד לרב, כיצד ישנו היתומים המסכנים בלי כרים להניח עליהם את ראשיהם?! מועד בואם של הילדים נקבע ליום ראשון, ובערב שבת טרם נמצא ברשות הרב אף לא כר אחד!

בליל שבת עברה השמועה כי למחרת היום בשבת אחר הצהריים, ישא הרב כהנמן דרשה בעלת מסר חשוב ונחוץ בענייני השעה בבית הכנסת הגדול שבועיר.

בשעות אחר הצהריים של שבת קודש, החלו בני העיר לנהור אל בית הכנסת השוכן בטבורו של רחוב רבי עקיבא. איש לא ידע על איזה ענין תיסוב שיחתו של הרב, והסקרנות למצוא פיו היתה גדולה.

בשעה היעודה, עלה הרב מפוניבז' אל הבימה, ופתח את דרשתו בבירור הלכתי. הנושא שעליו דיבר היה חריג למדי. "ברצוני לברר עמכם, אחים יקרים", פתח הרב, "מצוה אחת הלכה למעשה. חכמינו זכרונם לברכה קבעו כי 'הקונה עבד עברי - קונה אדון לעצמו' (קידושין כ' ע"א). במה מתבטא הדבר? התוספות שם (בד"ה כל הקונה) הביאו מדברי הירושלמי שאם יש ברשות האדון כר אחד בלבד - חייב הוא על פי הדין למסור את הכר לעבדו, אף שלו עצמו לא יהיה על מה להניח את ראשו. העבד העברי קודם בצרכיו ובזכויותיו אפילו לאדון עצמו, לפי שקיים צו מפורש 'כי טוב לו עמך'!

"היו מבין הפוסקים", המשיך הרב דבריו, "שתמהו והקשו: היתכן? הלא הלכה קבועה היא 'וחי אחיך עמך' - חיך קודמין. ואם כן, אפילו היה דינו של עבד עברי כ'אחיך' ממש, אין זה מן הדין להקדים את צרכיו לצרכי אדונו? ועוד, איך מקיים בזה 'כי טוב

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאזוז שליט"א

שאלה: האם סיום אחד מספרי הרמב"ם (כמו "מדע", "אהבה"), נחשב סיום בכדי לפטור מתענית בכורות, או לפטור מתחנון בבוקר לעושה סיום אחר תפלת שחרית?
תשובה: נחשב, וכמ"ש בשו"ת הרשב"ש (סימן נ"ב) שהלומד הלכות מספר הרמב"ם כל יום מובטח לו שהוא בן העולם הבא.

שאלה: בשו"ת "יביע אומר" (ח"ז סי' מ"ג) מסיק שאין חיוב לבדוק ולבער פירורים פחות מכזית. רציתי לדעת לפי זה האם הבטחת האר"י שהנזהר מחמץ בפסח במשהו מובטח לו שלא יחטא, חוזרת גם על זה או רק על אכילת משהו חמץ?
תשובה: מסתמא על אכילה.

שאלה: כיום שכמעט ואין מוצאים חיטה באורז, האם יש חיוב לבדוק את האורז לפסח שלש פעמים?
תשובה: אם בא ממקום שמגדלים אורז לבד ומוכרים אותו בשקים גדולים, די בבדיקה היטב פעם אחת.

שאלה: פנה אלי בעל תשובה אשכנזי הנשוי לתימניה אשר מאז ומתמיד היו רגילים לאכול בביתם אורז בפסח, וכעת כשחזרו בתשובה ב"ה, הראו להם המנהג של האשכנזים אשר קיבלו עליהם לא לאכול בפסח אורז וקטניות. האם יש מקום להקל להם לאכול אורז בפסח?
תשובה: אפשר להקל להם, ובפרט בא"י אתרא דמרן.

שאלה: האם מותר להשהות בפסח כלי חמץ בלי מכירה לגוי?
תשובה: כלים נקיים ורחוצים יפה מותר להשהותם בלי מכירה במקום סגור, שלא יגע בהם בפסח, אף על פי שבלועים מחמץ (עיין בש"ע סימן תנ"א סעיף א').

שאלה: המוזמן לפסח אצל קרובי משפחה, והוא אינו יודע אם עליהם הוכשרו לפסח כדת, ובכלל אם נטבלו, האם בדיעבד מותר לו לאכול בכלים?
תשובה: זו בעיה גדולה. אם הם מסורתיים אפשר לאכול אצלם ויודיע להם שהכל יהיה בכלים חדשים לפסח. ואם יוכל לטבול כמה כלים שצריך אותם לפני החג, תבוא עליו ברכה.

שאלה: האם מותר לאכול בפסח עוגיות ממצה עשירה?
תשובה: שומר נפשו ירחק מהם, מכמה ספיקות חדשים לבקרים. יש על זה ויכוחים ארוכים גם בין המדענים הבקיאיים בחומרים.

שאלה: חטיפים הכשרים לפסח בהשגחת בד"ץ בית יוסף, האם לגדולים מעל בר-מצוה כדאי להחמיר לא לאכול מהם בפסח?
תשובה: אם יש בהם קמח, יש להחמיר. ושמעתי מהגר"ש עמאר שליט"א רמז יפה בלשון התנא "הפסח אינו נאכל אלא בלילה, ואינו נאכל אלא עד הצות, ואינו נאכל אלא למנויו, ואינו נאכל אלא צלי" שלא אמר בקצרה "הפסח נאכל בלילה, עד הצות, למנויו, ורק צלי", ללמדנו שלמעט באכילה בפסח עדיף.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל